

Omer HAMZIĆ

Likovi zavičaja: Dr. Mustafa Kamarić – Prvi Gračanlija – doktor nauka

IMPORTANT PEOPLE FROM THE HOMETOWN: DR MUSTAFA KAMARIĆ, THE FIRST DOCTOR OF SCIENCE FROM GRACANICA

Pripadao je generaciji onih naših intelektualaca koji su tokom čitavog života u svojim najčistijim i najplemenitijim stremljenjima nosili ideal ljepšeg i boljeg života svog naroda kojem su posvetili svoje najbolje umne i fizičke sposobnosti.

Kao akademik i dugogodišnji profesor Pravnog fakulteta u Sarajevu ostavio je iza sebe značajne naučne radove iz teorije prava i pravne nauke, kao izvrstan stručnjak iz te oblasti bio je jedan od najvrednijih poslenika u najvišim organima i Starješinstvu Islamske vjerske zajednice u Sarajevu, kao čovjek širokih interesovanja ostavio je duboke tragove i u kulturnoj historiji svoje Gračanice, naročito u svojim mladim danima. Prebogata naučna i životna biografija ovog znamenitog Gračanlije, velikog humaniste, pedagoga i pravnika tek očekuje svoje istraživače, opširnije i dublje studije. U ovom tekstu iz te biografije, nažalost, sa tragičnim završetkom, date su samo neke najvažnije naznake.

Rođen je u Gračanici 7. 4. 1906. godine. Osnovnu školu završio je u rodnom gradu, Šerijatsku gimnaziju u Sarajevu, a Pravni fakultet 1932. godine u Beogradu. Doktorat pravnih nauka stekao je u Zagrebu, a 1967. godine izabran za dopisnog člana Akademije

nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine. Vraćajući se sa službenog puta iz Francuske, izgubio je život zajedno sa suprugom u tragičnom saobraćajnom udesu 6. 11. 1973. godine kod Innsbruka u Austriji.

Prema šturim biografskim podacima do kojih smo, pripremajući ovaj tekst, uspjeli doći, Mustafa Kamarić je bio odličan đak i student, isticao se vanrednom marljivošću i inteligencijom i uživao izvanredan ugled među svojim vršnjacima u Gračanici, tako i među kolegama, naročito studentima iz BiH, tokom svojih studija i službovanja u Beogradu. Izvlačenje muslimanskog bošnjačkog naroda iz bijede i kulturne zaostalosti bila mu je stalna preokupacija od dana dječastva pa do zrelog doba naučnog radnika i stvaraoca. Među studentima iz BiH bio je poznat po svom zalaganju za ravnopravnost bosanskih Muslimana sa ostalim narodima Kraljevine Jugoslavije, kao i za autonomiju BiH, i o tome pisao i držao zapažena predavanja, naročito u predratnoj uzavreloj političkoj atmosferi komadanja BiH i nategnutih srpsko-hrvatskih odnosa, upravo na liniji podjele Bosne. Na brojnim primjerima dokazivao je da su Muslimani bili u neravnopravnom položaju, da su bili inferiorni i nacionalno ugnjetavani. Za ilustraciju, navodimo njegovo predavanje koje je održao u beogradskom gajretu "Osman Đikić" na Kurban-bajram 1939. godine o drastično malom broju Muslimana u tadašnjoj državnoj administraciji, naročito u višim nadležnostima "dok smo na služiteljskim (podvorničkim) položajima", kako je rekao, "prilično uznapredovali." To je potkrijepio sljedećim podacima: od ukupno 2.492 činovnika ranga ministara, njihovih zamjenika i rukovodilaca viših državnih direkcija svega tridesetorica su bili Muslimani

ili 1,2%, što je samo po sebi govorilo o njihovom položaju u toj državi.

Tokom svog školovanja, posebno za vrijeme ljetnih ferija, boraveći u rodnoj Gračanici, pokrenuo je niz inicijativa za unapređenje kulturnog života u gradu i okolini. Jedna od najznačajnijih bila je inicijativa za osnivanje Narodne biblioteke koju je, zajedno sa Hajrudinom Bujukalićem, studentom šumarstva, pokrenuo još daleke 1924. godine. Pošto je naišao na široku podršku građana, posebno omladine, organizovao je osnivačku skupštinu biblioteke, koja je pod njegovim rukovodstvom i uticajem postala prava društvena organizacija, sa svojim upravnim i nadzornim odborom, pravilima o radu, programom itd. Prostorije Biblioteke i čitaonice bile su u zgradi starog kina, sadašnja kafana, u centru grada.

Iako se školovao, a zatim službovao izvan Gračanice, Mustafa Kamarić je sve do početka Drugog svjetskog rata bio u neposrednom kontaktu sa Narodnom bibliotekom i bio član njene uprave. Pod njegovim uticajem, u sklopu Biblioteke 1931. godine osnovana je Narodna čitaonica, u koju je smješten prvi radioaparatus u Gračanici. U sastavu Biblioteke radilo je i nekoliko kulturno-umjetničkih grupa (muzička, diletantska i dr.) koje su uspješno nastupale u gradu i okolini, pa i u drugim mjestima kao što su Tešanj, Maglaj i dr. Za aktivnost Biblioteke i njenih članova vezano je i osnivanje prvog bioskopa u Gračanici 1938. godine. Nabavka knjiga vršila se konstantno, prvenstveno poklonima

njenih članova i ostalih grupa građana, kao i prihodima sa priredbi i od članarina. Nekoliko godina pred rat Biblioteka je imala oko 4.000 knjiga, što je za one prilike bio dosta bogat knjižni fond.

Prevazilaženje zaostalih shvatanja, konzervatizma, zatucanosti i bijede u narodu bio je glavni zadatak i krajnji cilj Biblioteke. Tečajevi za opismenjavanje, koje su na volonterskoj osnovi organizovali članovi Biblioteke i razbijanje zaostalih shvatanja, da žensku djecu ne treba školovati u uslovima kad je više od 80% stanovništva bilo nepismeno – više je od entuzijazma članova Biblioteke i njenog osnivača Mustafe Kamarića, i ima posebnu dimenziju u kulturnoj historiji Gračanice. Ako se k tome doda i činjenica da se u krilu Biblioteke našlo i jezgro naprednog omladinskog pokreta Gračanice između dva svjetska rata, onda, bez pretjerivanja, može se reći da od osnivanja Narodne biblioteke u Gračanici, 1924. godine, počinje, zapravo, moderno doba u kulturnom razvoju ovog kraja, u čemu istaknuto mjesto ima Mustafa Kamarić.

Dr. Mustafa Kamarić

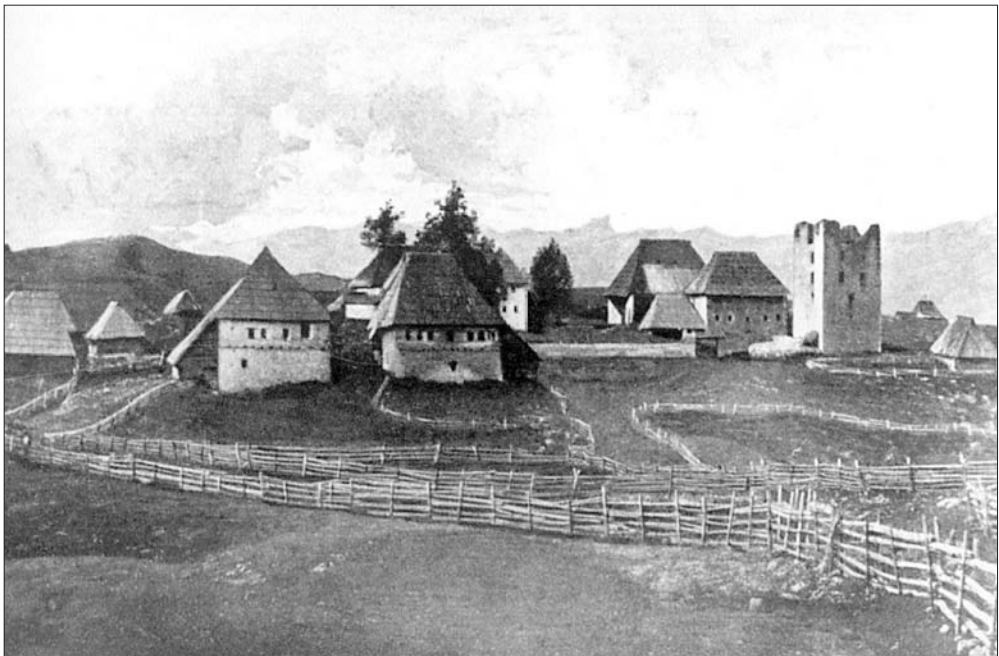
Upravo su to imali u vidu članovi Radne zajednice Narodnog univerziteta u Gračanici, prihvatajući inicijativu svog direktora Nesiba Sumana, negdje početkom 1974. godine, da se Skupštini opštine Gračanica predloži da Narodna biblioteka u Gračanici, koja je bila u sastavu Univerziteta ponese ime doktora Mustafe Kamarića. Skupština opštine je taj prijedlog prihvatila i

gračanička Biblioteka i danas posluje pod njegovim imenom.

Po završetku studija na Pravnom fakultetu u Beogradu, Mustafa Kamarić se zaposlio kao sekretar tadašnjeg državnog savjeta, u koji su primani samo izvrsni poznavaoči prava. Po izbijanju Drugog svjetskog rata, otpušten je iz službe kao antifašista. Vratio se iz Beograda u Gračanicu, gdje se počeo baviti advokaturom. Kao iskreni patriota i protivnik fašizma, jedino rješenje nacionalnog pitanja BH Muslimana u tom burnom vremenu vidio je u narodnooslobodilačkom pokretu, čiji je od početka bio simpatizer. Pred kraj rata prihvatio je dužnost predsjednika Narodnooslobodilačkog odbora, koja mu je ponuđena iako nije pripadao KPJ. Poslije rata prešao je na rad u zakonodavno-upravno odjeljenje Predsjedništva vlade BiH u Sarajevu. Odmah nakon osnivanja Pravnog fakulteta u Sarajevu, izabran je za nastavnika upravnog prava na tom

fakultetu, kada i započinje njegov opsežan nastavni i naučni rad. Na Pravnom fakultetu radio je preko 25 godina, predavao na Višoj upravnoj školi, Višoj školi za socijalne radnike, a jedno vrijeme i na Ekonomskom fakultetu u Sarajevu. U isto vrijeme, aktivno je saradivao u raznim državnim komisijama, pravnim institucijama, udruženjima i savjetima, vodio katedru državnog i međunarodnog prava, obavljao funkciju predsjednika Savjeta Pravnog fakulteta itd. Pamte ga kao profesora i pedagoga koji je sa nevjerovatnom lakoćom i umješnošću stvarao prisane kontakte i sa studentima i sa kolegama saradnicima.

U nizu spomenutih i drugih aktivnosti, od kojih bi svaka bila dovoljna da preokupira cijelog čovjeka, posebno mjesto u biografiji dr. Mustafe Kamarića zauzima njegova dugogodišnja saradnja, rad i pregalštvo za prosperitet Islamske zajednice, gdje je, sa kraćim

Dr. Radivoje Simonović. Čengićevo kula na Boriji

prekidima, aktivno angažovan sve do svoje tragične smrti. Ostao je zapamćen po neshvatljivo živoj i aktivnoj energiji na rješavanju svih problema sa kojima se suočavala Islamska zajednica u svom svakodnevnom radu. Bio je član Vrhovnog sabora Islamske zajednice, a u tri saziva i njegov predsjednik, odnosno član Vrhovnog islamskog starješinstva. Kao vrstan pravnik i dobar poznavalac ondašnjih prilika u Islamskoj zajednici BiH, pomogao je da se reformiše tadašnje zakonodavstvo u Islamskoj zajednici i osavremeni prema prema prilikama i vremenu u kojem se živi.

I pored velike zauzetosti raznim poslovima iz domena naučno-nastavnog rada, nalazio je vremena da se izravno na terenu lično upozna sa problemima Islamske zajednice, da ih razrješava na licu mjesta. Kao rutinski pravnik, sa velikom pravnom praksom i iskustvom, bio je jedan od bliskih saradnika Reis-ul-uleme Hadži Sulejman ef. Kemure. Svojim velikim iskustvom pomogao mu je u priprema za renoviranje i dogradnju Gazi Husrev-begove medrese i Islamskog fakulteta u Sarajevu.

Opšte priznanje naučnih krugova u zemlji i inostranstvu postigao je rezultatima svojih istraživanja na području raspodjele normativ-

ne djelatnosti između predstavničkih i upravnih organa u savremenoj državi. O tom složenom problemu napisao je opsežnu monografiju, pod naslovom "Problemi uredbe sa naročitim obzirom na široka ovlašćenja", koja je objavljena u izdanju Naučnog društva BiH. Tim djelom je, po ocjeni naučne kritike, značajno obogaćena naša pravna nauka. I ostali njegovi naučni radovi pretežno razmatraju spomenutu pravnu problematiku. Između ostalih to su: "Skupštinska kontrola uredbe", "Klasifikacija uredaba", "Domen zakona i uredbe", "Primat egzekutive i širokih ovlašćenja", "Reorganizacija na području zakona i uredbe" i dr. U ovim radovima, kako je ocijenila naučna kritika, "obrađena su značajna pitanja iz domena odnosa legislative i egzekutive u savremenoj državi i kod nas." Spomenuti radovi u našoj naučnoj literaturi predstavljaju najširi zahvat u tom domenu i doprinos od trajne naučne vrijednosti. Njegov udžbenik "Upravno pravo", namijenjen prvenstveno studentima u praksi, prihvaćen je kao veoma cijenjena i korisna literatura.

Poslije smrti dr. Kamarića, dio njegove naučne biblioteke prenesen je u Gračanicu i u vidu spomen-biblioteke nalazi se u sastavu knjižnog fonda gračaničke Narodne biblioteke, čije ime nosi i danas.